

Υπόθεση C-199/06

Centre d'exportation du livre français (CELF)
και
Ministre de la Culture et de la Communication
κατά
Société internationale de diffusion et d'édition (SIDE)

[αίτηση του Conseil d'État (Γαλλία)
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Ενισχύσεις χορηγούμενες από τα κράτη — Άρθρο 88,
παράγραφος 3, ΕΚ — Εθνικά δικαστήρια — Ανάκτηση παράνομης
ενισχύσεως — Ενίσχυση συμβατή με την κοινή αγορά»

Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα J. Mazák της 24ης Μαΐου 2007	I - 472
Απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 12ης Φεβρουαρίου 2008	I - 486

Περίληψη της αποφάσεως

- 1. Ενισχύσεις χορηγούμενες από τα κράτη — Σχέδια ενισχύσεων — Χορήγηση ενισχύσεως κατά παράβαση της απαγορεύσεως του άρθρου 88, παράγραφος 3, ΕΚ — Μεταγενέστερη απόφαση της Επιτροπής που κηρύσσει την ενίσχυση συμβατή με την κοινή αγορά — Υποχρεώσεις των εθνικών δικαστηρίων στα οποία έχει υποβληθεί αίτημα ανακτήσεως της ενισχύσεως
(Άρθρο 88 § 3 ΕΚ)*

2. *Ενισχύσεις χορηγούμενες από τα κράτη — Σχέδια ενισχύσεων — Χορήγηση ενισχύσεως κατά παράβαση της απαγορεύσεως του άρθρου 88, παράγραφος 3, ΕΚ — Μεταγενέστερη απόφαση της Επιτροπής που κηρύσσει την ενίσχυση συμβατή με την κοινή αγορά — Ακύρωση της αποφάσεως αυτής από τον κοινοτικό δικαστή — Αναδρομικότητα — Δικαιολογημένη εμπιστοσύνη των δικαιούχων — Δεν υφίσταται παρά μόνον σε περίπτωση συνδρομής εξαιρετικών περιστάσεων*

(Άρθρα 88 § 3 ΕΚ, 231, εδ. 1, ΕΚ και 249 ΕΚ)

1. Σε περίπτωση όπου προσφυγή η οποία βασίζεται στο άρθρο 88, παράγραφος 3, τελευταία περίοδος, ΕΚ εξετάζεται μετά την έκδοση θετικής αποφάσεως της Επιτροπής, το εθνικό δικαστήριο, παρά τη διαπίστωση της συμβατότητας της επίμαχης ενισχύσεως με την κοινή αγορά, οφείλει να αποφανθεί επί του κύρους των πράξεων εκτελέσεως και της ανακτήσεως των οικονομικών ενισχύσεων που έχουν χορηγηθεί. Σε μια τέτοια περίπτωση, το κοινοτικό δικαιο του επιβάλλει να διατάξει τα κατάλληλα μέτρα προς θεραπεία των συνεπειών της παρανομίας. Πάντως, ακόμη και ελλείψει εξαιρετικών περιστάσεων, δεν του επιβάλλει την υποχρέωση πλήρους ανακτήσεως της παράνομης ενισχύσεως.

Συγκεκριμένα, το άρθρο 88, παράγραφος 3, τελευταία περίοδος, ΕΚ εδράζεται στον συντηρητικού χαρακτήρα σκοπό της εγγυήσεως ότι ουδέποτε θα υλοποιηθεί μη συμβατή ενίσχυση. Για την επίτευξη του σκοπού αυτού, η εφαρμογή ενός σχεδίου ενισχύσεως αναστέλλεται μέχρις ότου αρθεί κάθε αμφιβολία ως προς τη συμβατότητά του με την τελική απόφαση της Επιτροπής. Οσάκις η Επιτροπή λαμβάνει θετική απόφαση, ο σκοπός αυτός δεν αναιρείται από την πρόωρη καταβολή της ενισχύσεως.

Στην περίπτωση αυτή, ο παράνομος χαρακτήρας μιας τέτοιας ενισχύσεως θα είχε ως αποτέλεσμα, όσον αφορά τις άλλες επιχειρήσεις πλην του δικαιούχου της ενισχύσεως, αφενός, την έκθεσή τους στον προσωρινό κίνδυνο χορηγήσεως μιας μη συμβατής ενισχύσεως και, αφετέρου, την ενδεχόμενη επέλευση, σε σχέση με τον ανταγωνισμό, των αποτελεσμάτων μιας συμβατής ενισχύσεως, νωρίτερα απ' ό,τι θα έπρεπε. Όσον αφορά τον δικαιούχο της ενισχύσεως, το αδικαιολόγητο πλεονέκτημά του θα συνίστατο, αφενός, στη μη καταβολή των τόκων που διαφορετικά θα κατέβαλε επί του επιμάχου ποσού της συμβατής ενισχύσεως, εάν είχε δανειστεί το εν λόγω ποσό στην αγορά αναμένοντας την απόφαση της Επιτροπής και, αφετέρου, στη βελτίωση της ανταγωνιστικής του θέσεως έναντι των άλλων επιχειρήσεων της αγοράς κατά τη διάρκεια της παρανομίας. Συνεπώς, το εθνικό δικαστήριο οφείλει, κατ' εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου, να υποχρεώσει τον δικαιούχο της ενισχύσεως να καταβάλει τόκους για το χρονικό διάστημα της παρανομίας.

Στο πλαίσιο του εθνικού του δικαίου, το εθνικό δικαστήριο δύναται, ενδεχομένως, να διατάξει την ανάκτηση της

παράνομης ενισχύσεως, με την επιφύλαξη του δικαιώματος του κράτους μέλους να τη χορηγήσει εκ νέου μεταγενέστερα. Μπορεί επίσης να δεχτεί αγωγές αποζημιώσεως λόγω του παράνομου χαρακτήρα της ενισχύσεως.

(βλ. σκέψεις 45-53, 55, διατακτ. 1)

2. Οσάκις ο κοινοτικός δικαστής ακυρώνει απόφαση της Επιτροπής με την οποία διαπιστώνεται η συμβατότητα με την κοινή αγορά ενισχύσεων που χορηγήθηκαν κατά παράβαση του άρθρου 88, παράγραφος 3, τελευταία περίοδος, ΕΚ, χωρίς να αναμείνει την τελική απόφαση της Επιτροπής, εφαρμόζονται διαδοχικά το τεκμήριο νομιμότητας των πράξεων των κοινοτικών οργάνων και ο κανόνας της αναδρομικής ακύρωσης μιας πράξεως. Ως εκ τούτου, οι ενισχύσεις που χορηγούνται κατόπιν θετικής αποφάσεως της Επιτροπής τεκμαίρονται νόμιμες μέχρι την έκδοση της ακυρωτικής αποφάσεως του κοινοτικού δικαστή και, σύμφωνα με το άρθρο 231, πρώτο εδάφιο, ΕΚ, μετά την ημερομηνία της τελευταίας αυτής αποφάσεως, θεωρούνται ως μη κηρυχθείσες συμβατές με την ακυρωθείσα απόφαση, με αποτέλεσμα η χορήγησή τους να θεωρείται παράνομη. Επομένως, εν προκειμένω, ο κανόνας που απορρέει από το άρθρο 231, πρώτο εδάφιο, ΕΚ θέτει αναδρομικά τέλος στην εφαρμογή του τεκμηρίου νομιμότητας.

Αν και είναι αληθές ότι δεν μπορεί να αποκλειστεί η δυνατότητα του αποδέκτη παράνομης ενισχύσεως να προβάλει εξαιρετικές περιστάσεις που δικαιολογημένα δημιούργησαν εμπιστοσύνη στον νόμιμο χαρακτήρα της ενισχύσεως αυτής και, κατά συνέπεια, να αντιταχθεί στην επιστροφή της, η ύπαρξη της μεταγενεστέρως ακυρωθείσας θετικής αποφάσεως δεν μπορεί να θεωρηθεί αυτή καθαυτή ικανή να δημιουργήσει μια τέτοιου είδους εμπιστοσύνη. Συγκεκριμένα, όταν έχει ασκηθεί προσφυγή ακυρώσεως κατά θετικής αποφάσεως, ο δικαιούχος δεν μπορεί να είναι βέβαιος για τη νομιμότητα της ενισχύσεως, η οποία είναι η μόνη ικανή να δημιουργήσει δικαιολογημένη εμπιστοσύνη, εφόσον ο κοινοτικός δικαστής δεν έχει αποφανθεί οριστικά.

Επομένως, οσάκις ο κοινοτικός δικαστής ακυρώνει απόφαση της Επιτροπής με την οποία διαπιστώνεται η συμβατότητα με την κοινή αγορά ενισχύσεως που χορηγήθηκε κατά παράβαση του άρθρου 88, παράγραφος 3, τελευταία περίοδος, ΕΚ, η υποχρέωση που απορρέει από τη διάταξη αυτή για την άρση των συνεπειών του παράνομου χαρακτήρα μιας ενισχύσεως εκτείνεται επίσης, κατά τον υπολογισμό των χρηματικών ποσών που πρέπει να επιστραφούν στον δικαιούχο, και πλην εξαιρετικών περιστάσεων, στη χρονική περίοδο μεταξύ της εκδόσεως της θετικής αποφάσεως της Επιτροπής και της ακυρώσεως της από τον κοινοτικό δικαστή.

(βλ. σκέψεις 62-69, διατακτ. 2)